

LBRIS | We know
books
NINA TRIFAN

Tara care trăiește în mine

Traducere de Alina Hlinski

 UNIVERS

Lasciatemi cantare

Am sosit în Toronto pe 26 februarie 1990, în cea mai friguroasă zi a anului. Aveam douăzeci și cinci de ani. Părinții mei nu fuseseră de acord să plec. Prietenii ridicaseră din umeri la auzul veștii și-și văzuseră de treburi. Rudele și vecinii mă blamau pentru că eram o fiică insensibilă și nerecunoscătoare care-și neglija datoria de a avea grijă de părinți. Nu m-a condus nimeni la aeroport în București. Nu mă aștepta nimeni când am aterizat la Toronto Pearson.

În timp ce stăteam la coada pentru biroul de imigrări, priveam în jur la marea de oameni de vârste și din medii diferite, cu toții împărtășind aceeași dorință de a-și încerca norocul în Canada.

— Domnișoară, ce sumă de bani ați adus cu dumneavoastră?
m-a întrebat ofițerul de la imigrări în timp ce-mi verifica actele.

— Zece mii de dolari canadieni.

— Și unde veți locui?

— Yonge & Finch.

Mă pregătisem pentru întrebări mai grele și priviri fioroase, dar nu s-a întâmplat nimic de genul ăsta. Mi-a ștampilat actele de sosire ca imigrantă în mai puțin de cinci minute și gata, am trecut.

După ce mi-am luat bagajul m-am îndreptat spre ieșire.

— Veniți pe aici, domnișoară! m-a îndrumat spre coada de taxiuri un bărbat cu accent din Asia de sud, înfoclit într-o parka roșie în stil militar, ducându-și respectuos mâna dreaptă la tâmplă. De sub clapetele căciulii rusești nu-i vedeam decât niște ochelari cu rame groase care-l făceau să pară mult mai în vârstă.

Taximetristul mi-a urcat cele două valize în portbagaj, s-a așezat la volan și m-a privit în oglindă când mi-a cerut adresa.

— La Yonge & Finch, vă rog, i-am spus în timp ce-mi puneam centura de siguranță, străduindu-mă să las impresia că știu locul respectiv, că sunt de acolo.

O cunoștință din liceu îmi făcuse legătura cu o persoană pe care o știa ea în North York și care acceptase să-mi închirieze locuința la acea adresă. Era un bloc unde câțiva proprietari își închiriau apartamentele unor nou-veniți ca mine. „Ca să ajutăm și noi pe alții“, spusese. Nu înțelesesem pe atunci. Nu eram obișnuită cu generozitatea și bunătatea oamenilor dispuși să renunțe la propriul lor confort ca să le ușureze viața unor necunoscuți, doar pentru că aceștia urmau același drum parcurs de ei odinioară. Drumul despărțirii de amintirile, familiile și averile lor pentru a se stabili într-o țară pe care sperau să o poată numi într-o bună zi acasă.

Drumul pe Autostrada 401 până la strada Yonge a fost fără probleme. Un cer mohorât cuprindea întreg orașul, ca un uriaș așternându-și umbra peste noi.

Și dacă familia mea avea dreptate? Dacă rudele mele, care considerau că n-avea niciun rost să plec din România, vedeau mai clar decât mine? Dacă țara asta n-avea nimic să-mi ofere și Pământul Făgăduinței se afla altundeva?

I-am plătit șoferului, care m-a lăsat în fața blocului, și am format 1104 la interfon. Mi-a răspuns, cu un entuziasm exagerat, o femeie cu un ușor accent spaniol care mi-a spus să deschid ușa când s-a oprit țiuitul soneriei. Holul de la intrare m-a dus cu gândul la hotelurile proaspăt renovate din centrul Bucureștiului. Decorațiuni tipice pentru valul post-comunist, dominate de pielărie ieftină, aranjamente cu flori artificiale, imprimeuri abstracte și lampadare supradimensionate ale căror abajururi împodobite lăsau să cadă o lumină slabă asupra câtorva canapele joase pline din belșug de pernuțe cu împletituri și pompoane de mătase. O combinație între un soi de minimalism de celibatar, birou de avocatură și butic creativ într-un cartier prosper. O amestecătură de Occident și Orient.

Am dat din cap în semn de salut spre portar în timp ce treceam pe lângă cabina lui și am luat liftul spre etajul al unsprezecelea, unde urma să mă întâlnesc cu proprietara mea, doamna Mendoza.

Când am bătut la ușă, mă așteptam să dau de o doamnă supraponderală de vârstă mijlocie, cu o coafură umflată în genul anilor 1980. În loc de asta, în fața mea era o femeie frumoasă, cu părul lung și negru, care m-a făcut să mă gândesc imediat la o pereche de dansatori de tango cuprinzându-se într-o îmbrățișare, pozând pentru o fotografie perfectă.

— Bună, Ana. Mă bucur să te cunosc, mi-a spus ea cu o strângere de mână fermă.

— Ah, salut, adică bună ziua, doamnă Mendoza, am spus eu. Am intrat și am rămas în așteptare lângă ușă. Să fiu într-un loc ca Toronto, unde oamenii vorbesc atâtea limbi, mă făcea să mă simt în largul meu.

— Spune-mi Adriana, *por favor*, mi-a zis ea cu un zâmbet.

— Da, sigur, ăăă, mulțumesc, *gracias*, i-am răspuns.

Soțul ei, Carlos, s-a ridicat și mi-a venit în întâmpinare.

Mi-au arătat apartamentul și mi-au explicat termenii și condițiile contractului de închiriere, pe care mi-au cerut să-l semnez. Îmi ofereau o reducere de două sute de dolari pentru primele trei luni.

— Până îți găsești de lucru și te obișnuiești, mi-a spus Adriana.

Le-am plătit cash.

Mi-au dat cheile, au lăsat un bilet cu numărul lor de telefon pe blatul din bucătărie, am dat mâna din nou și au plecat, urându-mi noroc.

Am despachetat și am ieșit să mă plimb puțin, să explorez zona. Mă simțeam pierdută printre atâtea restaurante asiatice, orientale, italiene și de fast-food. Nu apucam să observ oamenii care treceau pe alături. Amestecul de arome apetisante care inundau străzile mi-a stârnit foamea. Avea să-mi ia vreo doi ani până să învăț toate aceste miroaturi: curry, busuioc, cafea turcească aburindă sau dovleac copt. Fără să fiu prea atentă, am intrat în primul restaurant care mi-a apărut în zona Yonge și Empress. Nici nu pășisem bine înăuntru că un bărbat m-a și salutat în italiană.

— *Buongiorno, signorina. Come sta oggi?* mi-a spus luându-mi mâna de parcă eram prieteni vechi care aveau întâlnire la cină.

Mi-am tras mâna și am rămas pe loc, străduindu-mă să-mi amintesc cele câteva vorbe pe care le învățasem în facultate, când făcusem la un moment dat o pasiune trecătoare pentru limba italiană.

Trecut bine de patruzeci de ani, cu părul negru și un zâmbet cuceritor, tipul părea *l'Italiano vero*. Geaca lui roșie asortată cu

un fular alb l-ar fi făcut pe celebrul cântăreț italian din anii 1980, Toto Cutugno, care mă încântase în adolescență, să arate ca un imitator de duzină cântând *L'italiano*, ale cărui versuri mi-au venit imediat în minte: „*Lasciatemi cantare/con la chitarra in mano/ lasciatemi cantare/ sono L'italiano. Lăsați-mă să cânt,/Lăsați-mă să cânt cu chitara-n mână,/ Lăsați-mă să cânt,/ eu sunt italianul.*“ Tipul ăla chiar era un italian adevărat.

M-am simțit pierdută în spațiu. Nu voiam să știe că abia ajunseseam în oraș, așa că i-am spus într-o italiană rudimentară că așteptam o prietenă, „*Sto aspettando un'amica*“. Mă simțeam ca una dintre acele femei care-și poartă în continuare verigheta chiar și după divorț doar ca să țină oamenii la distanță. Mi-a zâmbit din nou și m-a condus la o masă de lângă fereastră.

Masa pătrată, de lemn, cu două suporturi pentru farfuriile decorate cu peisaje de podgorii toscane, scaune din ratan ciocolatiu și o lumânare într-un borcan pus pe o tavă cu caise uscate și trandafiri roșii arăta ca o carte poștală retro înfățișând un peisaj rustic din Umbria.

Era un mic restaurant de familie cu doar câteva mese. O pereche de tineri care vorbeau în italiană s-au uitat înspre mine și au pufnit în râs când s-au întins să se ia de mână peste masă. La două mese în stânga lor, o femeie pe la vreo cincizeci de ani și un pic își verifica ceasul din cinci în cinci secunde.

Sosia lui Toto Cutugno mi-a adus meniul și aștepta în dreptul mesei să comand ceva de băut. Am cerut un pahar cu apă și am deschis meniul învelit în piele, mare cât o biblie. Douăzeci de pagini cu paste, una cu salate și zece cu băuturi și deserturi. Meniul de vinuri era separat. N-aveam răbdare să citesc fiecare descriere a tuturor variantelor de paste.

LIBRIS | We know books

— *Signorina*, specialitatea zilei e felul nostru de mâncare cel mai apreciat, *chicken cacciatore*, cu garnitură de cartofi copti și fasole verde. Vrei să-l încerci? E *delizioso*.

N-aveam cum să greșesc cu specialitatea zilei, nu?

În timp ce savuram un espresso autentic, o femeie care părea de vârsta mea s-a apropiat de masă.

— Pot să mă așez? m-a întrebat.

Ce se petrecea? Oare așa era obiceiul în orașul ăsta? Oamenii se invitau singuri la mesele unor străini?

— Poftim? Ne cunoaștem?

— Sunt Katarina Lhotzky, a spus ea făcându-i semn chelnerului. Pot să mă așez? a repetat întrebarea.

— OK... sigur, ia loc, te rog, i-am spus.

Rugăciune și vis

Ca imigrantă, am învățat că oamenii, ca și cuvintele, sunt frânți, imprecisi, imprevizibili. Am învățat că, dacă veneai dintr-o dictatură care te-a despuiat de demnitate printr-o cultură a fricii, Canada era locul unde te puteai vindeca și reinventa.

După Revoluția Română, văzută de mulți ca o lovitură de stat, țara mea natală și-a deschis granițele. Tuturor le era îngăduit să călătorească. După mulți ani de beznă comunistă, când singurul plan de viitor era să speri că nu va fi mai rău, oamenii erau în continuare sceptici în legătură cu dreptul lor de a obține un pașaport.

Părinții mei se simțeau ca niște prizonieri neîncrezători în promisiunea gardienilor de a-i lăsa să plece.

— Ana, suntem liberi, liberi! spunea tatăl meu.

Ce aventură de neînchipuit pentru cei din generația mea, care învățaseră despre Roma, Vatican, Barcelona, New York sau Toronto doar de prin cărți de geografie, posturi de radio interzise sau povestiri de-ale prietenilor cu rude *afară*.

În ziua de Crăciun a anului 1989, un pluton de execuție i-a împușcat pe dictatorul Ceaușescu și pe soția lui după un proces-spectacol pe care milioane de oameni l-au urmărit la televizor. Nu doar în România, ci pretutindeni în lume. Părinții

LIBRIS | We know books

mei au aplaudat, vecinii au ieșit în stradă, toată comunitatea a sărbătorit. Disidenți auto-proclamați și-au declarat public opoziția acum, când știau că nu va urma nicio persecuție.

Libertatea a fost ca o altă dimensiune adăugată vieților noastre, una pe care cei mai mulți se temeau să o exploreze. Eram liberi să spunem ce gândim, liberi să mergem oriunde am fi vrut, liberi să cumpărăm orice. Rafturile din magazine nu mai erau goale, ajutoarele internaționale soseau întruna, canalele de știri laudau eroismul românilor care ocupau străzile din marile orașe și își împreunau mâinile într-o rugăciune colectivă, mulțumindu-i unui Dumnezeu care păruse să fi uitat de noi. Nu mai eram victimele regimului totalitar care ne smulsese mândria.

Ni s-au deschis ușile unei întregi lumi care ne venea în întâmpinare și puteam merge oriunde voiam. Eu nu am făcut-o. Nu imediat.

La absolvirea facultății, în 1989, mi s-a repartizat un post de profesoară de engleză la o școală gimnazială de la periferie. Elevii de clasa a șaptea nu erau tocmai genul de mulțime pe care să fi știut eu s-o stăpânesc, nici colegii profesori nu erau oameni pe care mi i-aș fi dorit prieteni, dar am învățat să mă descurc cu diplomatie, am făcut-o și pe consilierul școlar pe lângă munca mea de predare, în timp ce le acordam premii celor mai buni elevi, cei care citeau *De veghe în lanul de secară* sau *Să ucizi o pasăre cântătoare*.

Deși în copilăria mea rusa și franceza erau cele două limbi străine predate de regulă în cele mai multe școli, prima dintre ele fiind obligatorie, în programă și-a făcut apariția și engleza, ca o a doua opțiune începând din clasa a cincea. Profesorul meu de engleză din clasa a opta, care îl cunoscuse personal pe

Constantin Noica, un filosof iconoclast hărțuit de regimul comunist, cita din opera acestuia printre exerciții cu verbe neregulate și concordanța timpurilor: „Numai în cuvintele limbii tale se întâmplă să-ți amintești de lucruri pe care nu le-ai învățat niciodată“, „În alte ceruri să privești și sub cerul lumii tale să visezi“.

Eram prea tânără ca să înțeleg îndrăzneala de care dădea dovadă citând din opera unui deținut politic, dar eram fermecată de curiozitatea lui de neostoit, de perseverența cu care ne stimula cu întrebări despre modul cum limba dă formă gândurilor și percepțiilor noastre: „Ne definesc cuvintele drept ceea ce suntem? Cum ne formează ele identitatea individuală sau colectivă? Ne încredem mai mult în emoții și în manierisme decât în cuvinte atunci când e vorba de caracterul cuiva? Dacă ar fi să ne luăm la întrecere cu niște roboți, ce cuvinte ne-ar da de gol? Ce cuvinte le-ar da de înțeles dușmanilor că suntem oameni?!“

Niciodată nu râdea de răspunsurile noastre puerile, mai mereu bazate pe expresii despre funcțiile corpului uman, ticuri vocale sau cuvinte de umplutură cu care ne presăram propozițiile: *ăă, păi, deci, cum să spun*. Poliglot care credea în supremația limbajului asupra gândirii, își transforma orele în manifeste lingvistice – „*Le mot, l'image, le mythe, l'émotion, l'humour, le mystère, le rythme*¹“. Ne citea de toate în timp ce noi ne aplecam asupra caietelor lucrând la vreun test de vocabular sau de înțelegere a textului – Aimé Césaire, Stephen Rodefer, Carla Harryman, Susan Howe. Credința lui în poezia văzută drept cunoaștere și obsesia pe care o avea pentru poezii din curentul L=A=N=G=U=A=G=E mi-au influențat decizia de a deveni profesoară.

¹ Aimé Césaire – *Poésie et connaissance (Poetry and Knowledge)*

În ianuarie 1990, trei dintre prietenii mei au luat hotărârea de a părăsi România și de a lucra în străinătate în stațiuni de lux.

— Ana, putem să mergem în Noua Zeelandă sau în Australia! Putem să ne ducem oriunde am vrea. Hai și tu cu noi, trebuie să vii.

Eram cu toții absolvenți ai aceleiași facultăți, cu o dublă specializare, în pedagogie și în comunicare de marketing. Unul dintre cei mai buni prieteni ai mei și-a luat un serviciu de copywriter la o agenție creativă locală specializată în campanii politice. Fondatorii agenției, doi absolvenți de informatică pasionați total de matematica pură, credeau în succesul politicienilor tineri care militau pentru justiție socială.

Cei mai curajoși din generația mea s-au urcat pur și simplu într-un tren și au coborât la întâmplare în diverse gări de pe traseul spre Occident: Wien Westbahnhof, München, Bruxelles, Bergamo, Portbou. Și-au găsit de lucru în ferme sau în mici fabrici, au dormit la grămadă în case închiriate împreună și în fiecare lună trimiteau bani acasă – puținul pe care reușeau să-l strângă în șilingi, mărci germane, franci, lire sau pesete. Cei mai norocoși și-au găsit posturi de îngrijitori în familii de italieni bogați, pentru părinții lor bătrâni.

Tentația locurilor exotice îi atrăgea mai ales pe cei care vorbeau o limbă străină, cei care au ales să renunțe la viitorul lor de profesori și ingineri pentru o viață care să le ofere mai mult decât veșnica grijă a zilei de mâine.

Eu am rămas. Am ales să predau. Lucram într-un mediu didactic infestat de favoritism și șpagă, alimentat de interese politice. Și tot am rămas. Directorul școlii, domnul Moraru, nu înceta să mă admonesteze pentru că pedepseam elevi al căror comportament, în viziunea lui, era exemplar, mai ales

LIBRIS books

dacă părinții lor erau membri ai Partidului Comunist. Și tot am rămas.

— Domnișoară Sala, nu poți să faci asta. O să le scadă media și așa ceva e inacceptabil, mă bătea la cap domnul Moraru de fiecare dată când încercam să-mi exercit autoritatea.

Mi-am părăsit serviciul de profesoară pentru o poziție de marketing la o companie multinațională unde, în câteva luni, am învățat mai mult decât am învățat la universitate. Dezvoltarea industriei de brand management într-o economie emergentă oferea oportunități și experiență de învățat mai bune decât orice școală de business. Unii manageri aduceau omagiu în continuare unei lumi apuse în care statutul și privilegiile erau la modă. Încă.

Haosul și nesiguranța care au urmat după căderea comunismului le-au oferit teren fertil altor demagogi al căror discurs, sub masca valorilor democratice, jura credință poporului român. Oriunde mi-aș fi îndreptat privirea, dădeam peste corupție și trădare. Chiar și propria mea limbă, de care mă folosisem ca să analizez poeme și romane epistolare, începuse să mă înșele.

Croazierele de lux nu erau o opțiune pentru mine, nici munca la vreo fermă, așa că m-am hotărât să mă mut în Canada.